

Страсбург, 8.3.2022 г.
COM(2022) 108 final

ANNEX 1

ПРИЛОЖЕНИЯ

към

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

**REPowerEU: Съвместни европейски действия за по-сигурна и устойчива енергия
на достъпни цени**

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Насоки за прилагането на член 5 от Директивата за електроенергията по време на настоящата ситуация

1. *Въведение*

Целта на Директивата за електроенергията е да се използват предимствата на интегрирания пазар за гарантиране на достъпни и прозрачни цени и разходи за енергия за потребителите, висока степен на сигурност на енергийните доставки, както и справедлив преход към устойчива нисковъглеродна енергийна система. По-специално член 5 има за цел да се гарантира ефективна конкуренция в полза на потребителите, като същевременно се защитават енергийно бедните и уязвимите битови потребители. В този член се съдържа рамката за извънредно, ограничено във времето въвеждане на регулирани цени, което може да бъде разрешено при специфични обстоятелства, като например периоди на значително по-високи цени на енергията. За да се запазят стимулите за енергийна и пазарна ефективност, регулаторните мерки следва да останат временни и да включват ясно определена пътна карта за тяхното постепенно премахване.

Настоящата ситуация на енергийните пазари е такава, че може да е необходима намеса в определянето на цените на дребно, за да могат държавите членки да постигнат целите на своята политика и да гарантират достъпни и прозрачни цени и разходи за енергия за потребителите.

Настоящите насоки имат за цел да подпомогнат държавите членки при разработването на такива мерки, като гарантират, че те са от полза за потребителите по време на настоящата криза и засилват конкуренцията в полза на потребителите в дългосрочен план. В насоките се посочват причините, поради които високите и нестабилни цени на едро на природния газ и електроенергията могат понастоящем да ограничат конкуренцията и да навредят на потребителите. Те биха могли да послужат като основа за държавите членки при определянето на условията, при които те желаят да използват гъвкавостта по член 5 по отношение на интервенциите в цените на дребно.

В член 5 се предвижда, че продажната цена може да се определя свободно от доставчиците вместо от правителства или регулаторни органи. Това е така, защото на един добре функциониращ пазар, основан на взаимодействието между търсенето и предлагането, това:

- овластява потребителите,
- изпраща инвестиционни сигнали в подкрепа на средносрочната сигурност на доставките и прехода към декарбонизирана система,
- подкрепя преминаването към гъвкава електроенергийна система, по-специално с участие от страна на търсенето,
- насърчава енергийната ефективност и икономии на енергия, тъй като цената на енергията е важен сигнал за нейната реална стойност и
- предоставя по-голям избор на потребителите, тъй като доставчиците се конкурират, за да правят по-добри оферти въз основа на цената и услугата.

В член 5 обаче се признава също, че при определени обстоятелства може да се наложи дерогация от този общ принцип. Държавите членки могат да се намесват в определянето на цените на дребно от доставчиците (регулирани цени) в съответствие с:

- член 5, параграф 3, който позволява на държавите членки да регулират цените на дребно за доставка на енергийно бедни или уязвими битови клиенти, при спазване на специфичните условия, посочени в член 5, параграф 4, за да се гарантира, че те могат да си позволят да задоволяват основните си енергийни потребности;
- член 5, параграф 6, който позволява действия за определяне на цените на дребно за домакинствата и микропредприятията за определен период от време, за да се улесни преходът към ефективна конкуренция между доставчиците. Тази дерогация подлежи на по-специфичните условия, посочени в член 5, параграф 7, които са различни от тези, приложими за регулираните цени на дребно за енергийно бедните и уязвимите потребители. Съображение 23 от Директивата за електроенергията, в което се посочва целта на член 5, показва, че това може да се използва за справяне с въздействието на ситуации на особено високи цени.

2. Причини за намеса в определянето на цените в отговор на настоящата ситуация на енергийния пазар

Въпреки че точното въздействие ще бъде различно в отделните държави членки, съществуват няколко начина, по които настоящата ситуация на енергийния пазар с високи и нестабилни цени на едро на природния газ и електроенергията може да ограничи конкуренцията и да навреди на потребителите, включително чрез:

- затвърждаване на позицията на доминиращите оператори на пазара,
- придържане към енергийни източници с високи въглеродни емисии,
- възпрепятстване на достъпа на доставчиците до хеджиращи продукти или по-дългосрочни пазари, които им позволяват да правят оферти на потребителите,
- причиняване на значителни вреди на потребителите по начин, който има вероятност да навреди на развитието на пазара в дългосрочен план, като по този начин се подкопават конкуренцията и енергийният преход,
- прехвърляне на нестабилността и увеличението на цените на едро директно на пазарите на дребно — това би означавало, че пазарът на дребно не успява да защити потребителите от нестабилните цени, доколкото тези потребители не са в състояние да приспособят търсенето си,
- намаляване на броя на доставчиците на пазара под необходимото за гарантиране на ефективна конкуренция на пазара на дребно в резултат на настоящата ситуация на пазара (на едро), както и
- претоварване на доставчиците от последна инстанция.

3. Регулирани цени на дребно през текущия период на високи и нестабилни цени на енергията

На първо място, ако дадена държава членка вече е предприела мерки в съответствие с член 5, параграф 3 или член 5, параграф 6, тя може да запази мерките през текущия период. Държавите могат също така да вземат предвид въздействието на настоящите високи и нестабилни цени на едро на енергията върху всички пътни карти, които са подготвили за постепенното спиране на тези интервенции на пазара на дребно.

В съответствие със съображение 23 ограничената във времето намеса в цените на дребно по време на настоящия извънреден период на нестабилност е разрешена дори ако дадена

държава членка вече е преминала към ситуация на пълна конкуренция за всички или за даден клас клиенти, за да се постигнат следните цели:

- осигуряване на защита на уязвимите и битовите клиенти през периоди на изключително високи цени,
- гарантиране на непрекъснат преход към пълна конкуренция,
- предотвратяване на сериозни нарушения на вече постигнатото ниво на конкуренция (поради изложените по-горе причини).

4. *Гарантиране на спазването от страна на мерките на целите на енергийната политика на ЕС и Директивата за електроенергията*

Когато дадена държава членка регулира цените на дребно поради високите и нестабилни цени в момента, важно е това да не подкопава по-общите цели на енергийната политика на ЕС и Директивата за електроенергията. Тези цели включват конкурентни пазари, овластяване на потребителите, увеличаване на възобновяемите енергийни източници, гъвкава електроенергийна система и по-голяма енергийна ефективност.

Това може да се гарантира чрез прилагане на изпитванията, посочени в член 5, параграф 7. Така се гарантира, че мерките са проектирани по такъв начин, че да могат да постигнат целта си, да са пропорционални на тази цел и да не се намесват повече от необходимото в нормалното функциониране на пазара.

На практика мерките трябва задължително да отчитат специфичните обстоятелства на високи и нестабилни цени на едро на енергията понастоящем, както и общата цел да се осигури дългосрочен преход към напълно конкурентен пазар на дребно и да се улесни енергийният преход.

5. *Основни съображения при регулирането на цените на дребно*

Регулираните цени на дребно в настоящата ситуация следва да предоставят възможност пазарите да работят добре за потребителите в дългосрочен план. Това означава, че те следва да бъдат придружени от мерки за постигане на ефективна конкуренция и от методология за оценка на напредъка по мерките. Най-подходящите мерки ще зависят от конкретната ситуация във всяка държава членка и конкретните предизвикателства, пред които е изправена, и биха могли да включват следното:

- Мерки за овластяване на потребителите:
 - мерки, които дават възможност за собствено потребление и производство,
 - мерки за енергийна ефективност за намаляване на търсенето на енергия, повишаване на енергийната ефективност и намаляване на излагането на потребителите на въздействието на нестабилността на цените, както и
 - оползотворяване на потенциала на гъвкавостта на търсенето, за да се отговори на колебанията в търсенето и предлагането, по-специално като се гарантира, че потребителите могат да участват в реакцията на потреблението чрез агрегиране;
- Мерки, които гарантират, че всички доставчици действат разумно, като защитават интересите на потребителите;
- Мерки, които гарантират, че доставчиците са в състояние да правят оферти на пазара, които отговарят на нуждите на потребителите:
 - доставчиците имат равен достъп до дългосрочни договори,

- мерки за подпомагане на ефективния достъп на нови доставчици до пазарите на едро,
- мерки за доминиращите производители за предоставяне на форуърдни договори на справедлива основа (например при същите условия като за техните звена за доставки). Ако производителите вече са продали форуърдни договори за енергия чрез дългосрочни споразумения за закупуване на електроенергия или двустранни договори, тази енергия следва да бъде изключена, както и
- премахване на бариерите за навлизане на нови участници.

Във всеки случай държавите членки следва да гарантират пълното и ефективно прилагане на глава III от Директивата за електроенергията, за да се гарантира оправомощаването на потребителите.

Методът е необходим за оценка на напредъка при завръщането към напълно конкурентни пазари. Един от начините за постигане на тази цел би била пътна карта с ключови етапи за премахване на регулираните цени:

- по-специално етапните цели следва да бъдат свързани със смекчаване на въздействието на извънредните условия на търсене и предлагане, без да се очаква те да се върнат към равнищата отпреди кризата. Това ще означава, че очакваме пълната конкуренция да бъде възобновена въз основа на ново равнище на цените на едро,
- пътната карта следва да бъде достатъчно ясна, за да позволи на участниците на пазара да правят планове за бъдещето.

Свеждането до минимум на потенциалните неблагоприятни въздействия на регулираните цени означава също така гарантиране на недискриминационно третиране на доставчиците. Това трябва да включва следното:

- Доставчиците следва да бъдат свободни да разработват други оферти, които не са основани на регулираните цени;
- Договорите с динамични цени не следва да бъдат засегнати, а потребителите следва да продължат да имат право да избират динамични тарифи;
- Методологията следва да гарантира, че не се затвърждава положението на доминиращите участници;
- Регулираната цена не следва да се основава на производствения парк на един-единствен конкретен оператор. Когато обаче производственият парк на даден оператор в миналото е бил предоставян на всички доставчици при недискриминационни условия, това може да бъде взето предвид;
- Следва да има прозрачност при избора на доставчик, подлежащ на регулирана цена, а процесът на подбор следва да се основава на недискриминационни критерии за подбор;
- Ако на доставчика се предоставя компенсация за предоставяне на офертите на регулирани цени, съществуват две възможности:
 - всички доставчици следва да имат право да предоставят оферти на регулираната цена на една и съща основа. Графикът на компенсацията следва да отчита различното финансово въздействие върху малките доставчици, за да бъдат защитени от непропорционални тежести, които биха могли да възникнат от задължението за предлагане на електроенергия на регулирани цени,
 - доставчикът следва да бъде избран чрез открита процедура, като например тръжна процедура.

Регулираните цени следва да отразяват разходите на равнище, на което може да възникне ефективна ценова конкуренция. Във връзка с това държавите членки следва да вземат предвид следното:

- Методиката за определяне на регулираните цени следва да подлежи на пълен одит;
- За процеса на изчисляване органът, прилагащ регулираните цени, следва да има достъп до необходимата информация за структурата на разходите на отрасъла;
- Регулираната цена трябва да може да покрива разумно направените разходи на доставчиците и да се оценява въз основа на обективни икономически критерии, включително регулирани или административни разходи;
- Определянето на подходяща референтна цена за разходите на доставчиците за доставка на електроенергия е особено трудно в период на високи и нестабилни цени. Важно е обаче дори ако регулираните цени са под необходимото за покриване на разходите на пазара на едро в рамките на конкретен краткосрочен период, те да отразяват разходите, като се вземе предвид един надлежно обоснован по-дълъг период. Това би могло например да се основава на нормалното предварително възлагане на обществени поръчки за енергия от доставчици в съответната държава членка.

Други изисквания по член 5, параграф 7 от Директивата за електроенергията включват:

- свеждане до минимум на отрицателното въздействие на регулираните цени на дребно върху пазара на електроенергия на едро,
- гарантиране, че бенефициерите на регулирани цени на дребно продължават да могат да избират конкурентни пазарни оферти и им се предоставя подкрепа и информация в това отношение,
- пряко информиране на клиентите за възможността за инсталиране на интелигентни измервателни уреди и предоставяне на необходимата помощ, както и
- гарантиране, че регулираните цени на дребно не следва да водят до пряко кръстосано субсидиране между потребителите, на които се доставя енергия по цени на свободния пазар, и потребителите, на които се доставя енергия по регулирани цени за доставка.